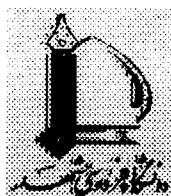
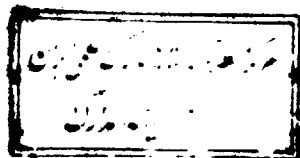

۱۳۷۸ / ۲ / ۳۰

دانشکده ادبیات و علوم انسانی

عنوان :

بررسی میزان مشارکت سیاسی دانشجویان

و عوامل مؤثر بر آن

(فردوسی مشهد)

برای اخذ درجه کارشناسی ارشد

استاد راهنما

دکتر داریوش حیدری بیگوند

استاد مشاور

دکتر هما زنجانی زاده

پژوهش و تدوین

مهرداد جعفری

۱۲۸۸۴ / ۲

زمستان ۷۶

۲۷۰۵۱

دانشکده ادبیات و علوم انسانی

شماره

تاریخ

پیوست

"بسمه تعالی"

صورت جلسه دفاع از پایان نامه تحصیلی

با تأییدات خداوند متعال و با استعانت از حضرت ولی عصر (عج) جلسه دفاع از پایان نامه کارشناسی ارشد خانم/آقای مهرداد جعفری میزان مشارکت سیاسی دانشجویان دانشگاه فردوسی "مشهد" عوامل موثر بر آن. در ساعت ۱۱ صبح روز چهارشنبه ۶/۱۱/۲۹ در دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه فردوسی "مشهد" برگزار گردید. هیات داوران که قبلاً رساله ایشان را مطالعه نموده‌اند، پس از استماع دفاعیات و پرسشهای لازم در زمینه علمی و تحقیقاتی ایشان نتیجه را به شرح زیر اعلام میدارد.

- پایان نامه در وضع فعلی مورد قبول است نامبرده نمره نوزده (۱۹) درجه را با امتیاز عالی دریافت نمود.
- پایان نامه در وضع فعلی با تصحیحات جزئی مورد قبول است و نامبرده نمره دریافت نمود.
- پایان نامه نیاز به تصحیحاتی دارد که پس از انجام آن و تصدیق داوران، و با نمره امتیاز مورد قبول خواهد بود.
- پایان نامه و پروژه نیاز به تکمیل دارد و پس از تأیید هیات داوران نمره اعلام خواهد شد.

<p>رشته تخصصی دکترای علوم اجتماعی</p> <p>"</p> <p>" دکترای جامعه‌شناسی</p> <p>"</p> <p>" دکترای جامعه‌شناسی</p>	<p>رشته تخصصی دکترای ادبیات فارسی</p> <p>"</p> <p>" دکترای ادبیات فارسی</p> <p>"</p> <p>" دکترای ادبیات فارسی</p>	<p>استاد محترم آقای دکتر محمد مظلوم خراسانی</p> <p>رونوشت:</p> <p>- معاونت تحصیلات تکمیلی دانشگاه</p> <p>- اداره آموزش دانشکده</p> <p>- مدیر گروه آموزش</p>
---	---	---

۲۷۵۰۱

فرم چکیده پایان نامه تحصیلی (کارشناسی ارشد)

نام خانوادگی دانشجو: جعفری یخفروز انی	نام: مهرداد
عنوان پایان نامه: بررسی میزان مشارکت سیاسی دانشجویان دانشگاه فردوسی و عوامل موثر بر آن	
استاد راهنما: دکتر داریوش حیدری بیگوند	استاد مشاور: دکتر هما زنجانی زاده
دانشکده: ادبیات و علوم انسانی رشته: علوم اجتماعی	گرایش: پژوهشگری
تاریخ دفاع: ۱۳۷۶/۱۱/۲۹ تعداد صفحات: ۱۹۸	
کلید واژه‌ها: مشارکت، سیاست، مشارکت سیاسی، عوامل، دانشجو	
چکیده: (حداکثر ده سطر - لطفاً تایپ شود)	
<p>عنوان این رساله بررسی میزان مشارکت سیاسی دانشجویان و عوامل موثر بر آن است. پرسشهای آغازین این تحقیق عبارتند از: ۱- دانشجویان دانشگاه فردوسی مشهد به چه میزان مشارکت سیاسی می‌کنند؟ ۲- چه عواملی بر میزان مشارکت سیاسی دانشجویان موثر است؟</p> <p>تحقیق از نوع میدانی است. ابزار تحقیق، پرسشنامه است و جامعه آماری این تحقیق دانشجویان دانشگاه فردوسی مشهد در سال تحصیلی ۷۷-۱۳۷۶ می‌باشد. حجم نمونه انتخابی برابر ۱۷۰ نفر است و به صورت طبقه‌ای و تصادفی انتخاب شده است. برای تحلیل داده‌ها از دستورات نرم‌افزار SPSS از قبیل آزمون تفاوت میانگین‌ها (T - Test)، آنالیز واریانس، آنالیز کوواریانس، تحلیل عوامل، آزمون کولموگورواسمیرنوف و رگرسیون چند متغیری استفاده شده است. میانگین میزان مشارکت سیاسی دانشجویان برابر با $\bar{X} = 7/98$ و دامنه تغییرات آن بین ۰ و ۱۶ بوده است. شرکت در انتخابات گوناگون بیش از سایر جلوه‌های مشارکت سیاسی عمومیت داشته است. شرکت در امضای طومار و نوشتن مقاله یا مطلب سیاسی کمتر از سایر جلوه‌های مشارکت سیاسی در بین دانشجویان رواج داشته است. متغیرهای نیاز قدرت، نگرش فرد به سیاست، ارزیابی فایده مشارکت، تاثیر گروه دوستان، جنسیت و میزان اطلاعات سیاسی توانستند به کمک هم‌دیگر ۵۸ درصد واریانس مشارکت سیاسی دانشجویان را تبیین کنند. نگرش به سیاست با ضریب $Beta = 0/348$ بیشترین تاثیر و ارزیابی فایده مشارکت با ضریب $Beta = 0/11$ کمترین تاثیر را بر میزان مشارکت سیاسی دانشجویان داشته‌اند.</p>	

Abstract Form Of The Thesis Of M.A. Degree

The office of vice-chancellor of complementary studies

Scholar Surname: *Jaafari Yakhfrozani*

Name: *Mehrdad*

Title: **The Study Of Political Participation Rate Of Ferdousi University Scholar & The Factors Which Affect It.**

Gvid Prof. : *Dariussh Haydari Bigvand, PH.D* , Consultant Prof. : *Homa Zanjanizadeh, PH.D*

College: *Literature & Human Science* Field: *Social science* Branch: *Social Science Research*

Date Of Defense: *Feb. 18,1998*

Pages Number: *198*

Terms Key: *Participation, Politics, Political Participation, Factors, Scholar*

ABSTRACT (Ten Lines MAX.)

The title of this thesis is THE STUDY OF POLITICAL PARTIAPATION RATE OF FERDOUSI UNIVERSITY SCHOLARS AND THE FACTORS WHICH AFFECT IT.

The first questions of this survey consist of :

1. What,s the rate of political participation in the scholar of Mashad Ferdousi University?
2. Which factors affect this participation?

The research is a feild one which it,s instrument is questionnaire. Statistical society is the scholars of Mashad Ferdousi University in school-Year of 1376 - 77. Chosen size of the sample including 170 people, have chosen stratified and random. To analyze the data, the commands of SPSS software such as means difference test(T - Test), variance-analysis, covariance-analysis, the analysis of the factors, kolmogro - smirnov,s test and multiple regression have been applied.

The mean rate of scholars political participation, $\bar{x} = 7.98$ and it,s variability is 0 to 16. Participation in various elections was more universal than the other political participation indicators. Participation in signing roll and writting political articles was less current than the other indicators. All variables such as need to power, individual attitude towards politics, evaluation of participation benefit, the effect of friends, sex and the rate of political knowledge, explained 58 percent of variance of scholars political participation. Attitude towards politics with coefficient of Beta = 0. 348 and the evaluation of participation benefit with the coefficient of Beta = 0.11 had the most and the less effect on the rate of scholars political participation, respectively.

فهرست مندرجات

عنوان	صفحه
مقدمه	۱
فصل اول - کلیات	
۱- طرح و تحدید موضوع	۴
۱-۱- تعریف مشارکت	۴
۲-۱- تعریف سیاست	۶
۳-۱- تعریف مشارکت سیاسی	۷
۴-۱- سنخ شناسی مشارکت سیاسی	۸
۱-۴-۱- مشارکت سیاسی مسالمت آمیز - غیر مسالمت آمیز	۸
۲-۴-۱- مشارکت سیاسی ابزاری - ابرازی	۸
۳-۴-۱- مشارکت سیاسی فعال - انفعالی	۹
۴-۴-۱- مشارکت سیاسی حمایتی - اپوزیسیون	۹
۵-۴-۱- مشارکت سیاسی هدف - وسیله	۹
۶-۴-۱- مشارکت نخبه - توده	۱۰
۷-۴-۱- مشارکت سیاسی به عنوان یک وسیله	۱۰
۸-۴-۱- سنخ شناسی میل برایت از مشارکت	۱۰
۲- اهمیت و ضرورت موضوع	۱۱
۳- پرسش‌های آغازین	۱۳
۴- اهداف تحقیق	۱۳
۵- گذری خلاصه بر تاریخچه مشارکت سیاسی	۱۴
۶- مشارکت سیاسی در نظام‌های متفاوت	۱۶
۷- مبانی نظری فرهنگ سیاسی مشارکتی در غرب	۱۷
۸- مشارکت سیاسی در منابع اسلامی	۱۸

۹- موانع مشارکت سیاسی در ایران ۱۹

فصل دوم: پیشینه تحقیق

- ۱- منابع مکتوب و پیشینه تحقیق ۲۳
- ۱-۱- فرضیه ایسترلین ۲۳
- ۱-۲- تحقیق دانیل لرنر ۲۴
- ۱-۳- چهار قدم بسوی مشارکت در جنبش‌ها ۲۴
- ۱-۴- فرهنگ سیاسی و مشارکت در ایران بعد از انقلاب ۲۶
- ۱-۵- مشارکت سیاسی زنان: مطالعه میدانی ۲۶
- ۱-۶- مشارکت در انتخابات پس از انقلاب ۲۶
- ۱-۷- گرایش‌های فرهنگی و نگرش‌های اجتماعی در ایران ۲۷
- ۱-۸- نظر سنجی درباره مشارکت یا عدم مشارکت در انتخابات ۲۷
- ۱-۹- مطالعات توصیفی ۲۷
- ۲- جمع بندی پیشینه تحقیق ۲۸
- ۳- مصاحبه‌های اکتشافی ۲۹

فصل سوم: مباحث نظری

- ۱-۱- تبیین‌های اقتصادی ۳۳
- ۱-۲- تبیین‌های جامعه‌شناسی ۳۴
- ۱-۳- تبیین‌های روانشناسی اجتماعی ۳۴
- ۲- تئوریا و مدل‌های مشارکت سیاسی ۳۴
- ۲-۱- تئوری ساموئل هانتینگتون ۳۵
- ۲-۲- تئوری دانیل لرنر ۳۶
- ۲-۳- مدل رابرت دال ۳۷
- ۲-۴- مدل تبیینی مک کلوسکی ۳۸
- ۳- تئوریا و گزاره‌های نظری ۳۹
- ۳-۱- جامعه‌پذیری سیاسی ۴۰

۴۴	۲-۳- شخصیت و خودسیاسی
۴۶	۳-۳- رهیافت فرهنگ سیاسی
۴۸	۴-۳- اثر بخشی سیاسی
۵۰	۵-۳- گزاره عدالت توزیعی
۵۰	۶-۳- نیازها و انگیزش
۵۲	۷-۳- گزاره تعریف موقعیت توماس
۵۲	۸-۳- مفهوم دگرعام مید
۵۳	۴- چارچوب نظری
۵۴	۵- مدل تحلیلی
۵۵	۶- سؤالات و فرضیات
۵۷	۷- مدل علی تحقیق

فصل چهارم

۵۹	روش تحقیق
۵۹	۱- تعریف عملیاتی
۶۹	۲- طرح نمونه گیری
۷۵	۳- اعتبار و روایی ابزار اندازه گیری
۷۵	۳-۱- بحث اعتبار
۷۶	۳-۱-۱- اعتبار درونی
۷۶	۳-۱-۱-۱- اعتبار محتوایی
۷۸	۳-۱-۱-۲- اعتبار تجربی
۷۹	۳-۱-۱-۳- اعتبار سازه ای
۸۴	۳-۱-۲- اعتبار بیرونی
۸۴	۳-۲- روایی
۸۷	۴- روش های آماری

فصل پنجم

- ۹۱-۱-۵- پردازش‌های تک متغیری..... ۹۱
- ۹۱-۱-۱-۵- گوش دادن اخبار و تفاسیر سیاسی..... ۹۱
- ۹۴-۱-۲- خواندن روزنامه و نشریات سیاسی..... ۹۴
- ۹۷-۱-۳- عضویت در تشکل‌های سیاسی..... ۹۷
- ۱۰۰-۱-۴- شرکت در مراسم سخنرانی و میزگرد سیاسی..... ۱۰۰
- ۱۰۳-۱-۵- شرکت در راهپیمایی..... ۱۰۳
- ۱۰۶-۱-۶- شرکت در انتخابات ریاست جمهوری..... ۱۰۶
- ۱۰۹-۱-۷- شرکت در انتخابات مجلس..... ۱۰۹
- ۱۱۲-۱-۸- تبلیغ در انتخابات ریاست جمهوری..... ۱۱۲
- ۱۱۵-۱-۹- تبلیغ در انتخابات مجلس شورای اسلامی..... ۱۱۵
- ۱۱۸-۱-۱۰- بحث سیاسی با دوستان..... ۱۱۸
- ۱۲۱-۱-۱۱- نوشتن مقاله یا مطلب سیاسی..... ۱۲۱
- ۱۲۴-۱-۱۲- شرکت در انتخابات تشکل‌های سیاسی دانشجویی..... ۱۲۴
- ۱۲۷-۱-۱۳- انتقال آگاهی یا ایده سیاسی به دیگران..... ۱۲۷
- ۱۳۰-۱-۱۴- شرکت در امضای طومار..... ۱۳۰
- ۱۲۳-۱-۱۵- خواندن محتوای بولتن تشکل‌ها..... ۱۲۳
- ۱۳۶-۱-۱۶- انتقاد سیاسی..... ۱۳۶
- ۱۵۲-۲-۵- پردازش‌های دو متغیری..... ۱۵۲
- ۱۵۲-۱-۲-۵- مقایسه میزان مشارکت سیاسی در بین دو گروه جنسی..... ۱۵۲
- ۱۵۳-۲-۲-۵- رابطه وضعیت اشتغال و میزان مشارکت سیاسی..... ۱۵۳
- ۱۵۳-۳-۲-۵- رابطه وضعیت تأهل و میزان مشارکت سیاسی..... ۱۵۳
- ۱۵۴-۴-۲-۵- رابطه الگوی سکونت و میزان مشارکت سیاسی..... ۱۵۴
- ۱۵۵-۵-۲-۵- رابطه نوع رشته و میزان مشارکت سیاسی..... ۱۵۵

۵-۲-۶- همبستگی و آزمون معناداری ضرایب همبستگی متغیرهای مستقل

- ۱۵۶ با میزان مشارکت سیاسی
- ۱۵۶ ۵-۳-۲- پردازش‌های چند متغیری
- ۱۵۷ ۵-۳-۱- رابطه جنسیت و میزان مشارکت سیاسی با کنترل میزان اطلاعات سیاسی
- ۱۵۸ ۵-۳-۲- رابطه جنسیت و میزان مشارکت سیاسی با کنترل نگرش به سیاست
- ۱۵۹ ۵-۳-۳- رابطه جنسیت و میزان مشارکت سیاسی با کنترل نیاز قدرت
- ۱۶۰ ۵-۳-۴- رابطه جنسیت و میزان مشارکت سیاسی با کنترل متغیرهای دیگر
- ۱۶۲ ۵-۳-۵- تحلیل رگرسیونی شرکت در رأی دهی
- ۱۶۳ ۵-۳-۶- تحلیل رگرسیونی بحث و تبلیغ سیاسی
- ۱۶۴ ۵-۳-۷- تحلیل رگرسیونی میزان اطلاعات سیاسی
- ۱۶۶ ۵-۳-۸- تحلیل رگرسیونی شرکت در راهپیمایی‌ها
- ۱۶۷ ۵-۳-۹- تحلیل رگرسیونی میزان انتقاد سیاسی
- ۱۶۹ ۵-۳-۱۰- تحلیل رگرسیونی نوشتن مقاله سیاسی
- ۱۷۰ ۵-۳-۱۱- تحلیل رگرسیونی میزان مشارکت سیاسی در بین مردان
- ۱۷۱ ۵-۳-۱۲- تحلیل رگرسیونی میزان مشارکت سیاسی در بین زنان
- ۱۷۲ ۵-۳-۱۳- تحلیل رگرسیونی میزان مشارکت سیاسی در کل
- ۱۷۳ ۵-۳-۱۴- تحلیل مسیر

فصل ششم

- ۱۷۸ ۱- خلاصه و نتیجه گیری
- ۱۸۳ ۲- پیشنهادات

ضمائم

- ۱۸۶ ۱- منابع
- ۱۹۹ ۲- پرسشنامه

فصل اوّل

كليات

مقدمه

ملتی که بر همه ملتها برتری یافته است ملتی است که قریحه مدنی مردمش روز به روز آن را به رستگاری نزدیکتر می‌کند و این همه به یاری اعمالی صورت می‌گیرد که زیبایی ظاهری ندارند: به یاری سخن گفتن، نوشتن، رأی دادن منطقی، به یاری با شدت فساد را در هم شکستن، به یاری حسن تفاهم بین احزاب، به یاری مردمی که وقتی مردان واقعی را می‌بینند آنها را می‌شناسند و به عنوان رهبر آنها را به متعصبان تندخو یا نادان‌های توخالی ترجیح می‌دهند.

«ویلیام جیمز، خاطرات و تفکرات»

اگر سیاست را فعالیت حول محور توزیع آمرانه ارزشها بدانیم دور از واقعیت نخواهد بود که بگوییم سیاست و امر سیاسی پدیده‌ای است که از ابتدا همزاد زندگی اجتماعی انسانها بوده است. از همان ابتدای زندگی اجتماعی انسان اندیشه و رزان هر قوم و جامعه‌ای ایده‌هایی را درباره سیاست و حیات سیاسی ابراز کرده‌اند.

در بررسی تاریخ اندیشه‌های سیاسی معمولاً نقطه آغاز را یونان باستان فرض می‌کنند شاید بی انصافی باشد اگر بگوییم که هیچ اندیشه‌ای در سنت اندیشه باستان نمی‌توان یافت که در مقوله اندیشه‌های علمی در زمینه سیاست باشد. ولی پذیرفتنی است که اکثر این اندیشه‌ها نقادانه، تجویزی و ارزش گزارانه هستند و بررسی علمی سیاست به معنای اثباتی کلمه پدیده نسبتاً جدیدی است. جامعه شناسی سیاسی از شاخه‌های به مراتب جوانتری است که به پدیده‌های

سیاسی نظر دارد. ریشه‌های این شاخه از علم جامعه‌شناسی را می‌توان در سنت‌های فکری‌ای مانند مکتب اصالت اثبات کنت و من سیمون، اندیشه‌های کارل مارکس و مکتب علوم فرهنگی آلمان، از جمله نظریه‌های وبر، جستجو کرد. جامعه‌شناسی سیاسی به بررسی روابط متقابل قدرت دولت و نیروهای اجتماعی می‌پردازد. در بررسی‌های جامعه‌شناسی سیاسی پژوهشگر می‌تواند سطوح متفاوتی از تحلیل را برای کار خود برگزیند. سطح تحلیل وی می‌تواند فرد و رفتارهای وی، نیروها و گروههای اجتماعی و تاثیر آنها بر سیاست و یا بررسی ساختار دولت‌ها و عوامل تعیین‌کننده آنها باشد. پژوهشهایی که سطح تحلیل در آنها فرد و رفتارهای وی می‌باشد امروزه تحت عنوان رفتارشناسی سیاسی نامیده می‌شوند، جامعه‌شناسی سیاسی وقتی به بررسی و کنکاش رفتارهای سیاسی افراد می‌پردازد سعی دارد آنها را با متغیرهایی مانند: پایگاه اجتماعی-اقتصادی، شأن اجتماعی، سطح آموزش و تحصیلات، جنسیت و گرایشهای قومی و مذهبی تبیین کند. از جمله حوزه‌هایی که بررسی‌های جامعه‌شناسی سیاسی با واحد تحلیل فرد صورت می‌گیرد، بررسی مشارکت سیاسی افراد و رفتارهای انتخاباتی است. این گونه مطالعات در نظامهای دموکراتیک دارای سابقه نسبتاً زیادی است. ولی از آنجا که هنوز نهادهای دموکراسی و مشارکت شهروندان در تعیین سیاست‌ها در کشورهای جهان سوم پدیده‌ای نو پاست تلاش چندانی برای اینگونه مطالعات در کشور ما مبذول نشده‌است. پژوهش حاضر قدمی هر چند کوچک در این قلمرو است، در نوشتار حاضر سعی داریم که میزان مشارکت و یابی تفاوتی سیاسی دانشجویان را مورد تجزیه و تحلیل قرار دهیم و به تبیین آن پردازیم. بنا به نا دقیق بودن مرز علوم و پیوستگی آنها و طبیعت موضوع، خواه ناخواه از حوزه جامعه‌شناسی بیرون رفته‌ایم. بویژه این اختلاط بین جامعه‌شناسی و روانشناسی اجتماعی مشهودتر است. فصل اول در برگیرنده طرح و تحدید موضوع، سوال آغازین، اهمیت موضوع و یک سری کلیات دیگر است و بهتر دیدیم این فصل را کلیات بنامیم. فصل دوم شامل مروری کوتاه بر پیشینه و منابع مکتوب پژوهش و

مصاحبه‌های اکتشافی در میدان تحقیق است. فصل سوم در برگیرنده دیدگاهها و مدل‌های موجود و مربوط به موضوع تحقیق و همچنین تئوریه‌ها، گزاره‌های نظری، چارچوب نظری، مدل علی و تحلیلی پژوهش و فرضیات تحقیق است. فصل چهارم شامل روش تحقیق می‌شود فصل پنجم شامل تجزیه و تحلیل داده‌ها و اطلاعات گردآوری شده است. و بالاخره فصل ششم در برگیرنده نتیجه گیری، ارائه پیشنهاد، ارائه مدل نهایی پژوهش برای پژوهشهای بعدی و ملاحظات دربارہ موانع و محدودیت‌های تحقیق است. نکته دیگری که بیان آن خالی از فایده نیست اینکه منابع و مآخذ آورده شده در آخر این پایان نامه گسترده‌تر از آنهایی است که به طور مستقیم مورد استفاده محقق قرار گرفته‌اند و ذکر آنها برای کمک به کسانی دیگر است که سعی دارند در این حوزه کار کنند در آخر از زحمات استاد راهنما آقای دکتر دارابی **کیوردی** بیگوند، استاد مشاور سرکارخانم دکتر هما زنجانی زاده و تمام کسانی که در طول کار مرا یاری فرمودند صمیمانه تشکر و قدر دانی می‌نمایم و خدای را به خاطر توفیقی که به این بنده حقیر عطا فرمود، سپاس می‌گذارم.

۱- طرح و تمديد موضوع

تمامی جوامع در جریان نوسازی با مسائل و تضادهای ذاتی شرایط تحقق توسعه مواجه می‌شوند در حوزه توسعه و نوسازی سیاسی یکی از بحرانهایی که جوامع در مسیر نوسازی با آن روبرو می‌شوند بحران مشارکت است که حل آن بیان‌کننده فراهم شدن شرایط مناسب برای مشارکت عمومی در امور حکومتی است. کشور ما ایران پس از پشت سر گذاشتن یک انقلاب و به دنبال آن یک جنگ تحمیلی اکنون در ابتدای راه نوسازی و توسعه با مسائل عدیده‌ای روبرو است که یکی از آنها مسأله مشارکت شهروندان در سیاست و حیات سیاسی است. بررسی حاضر کاری هر چند کوچک در این رابطه می‌باشد. عنوان دقیق موضوع این پایان‌نامه بررسی میزان مشارکت دانشجویان دانشگاه فردوسی مشهد در سیاست و عواملی است که بر آن اثر می‌گذارد. همانطور که از عنوان موضوع پیداست این تحقیق دارای دو بعد توصیفی و تبیینی است در بخش توصیف سعی خواهیم کرد میزان شرکت دانشجویان در مسائل گوناگون سیاسی توصیف شود. در بخش تبیین کوشش خواهیم کرد علت یابی کنیم که چرا میزان مشارکت دانشجویان در فعالیت‌ها و مسائل سیاسی از فردی به فردی دیگر متغیر است. اکنون برای تدقیق موضوع به تعریف مفاهیم اساسی موضوع تحقیق می‌پردازیم.

۱-۱- مشارکت^(۱) :

«مشارکت کردن به معنای سهمی در چیزی پیدا کردن و از آن سود بردن و یا در گروهی شرکت جستن و بنابراین با آن همکاری داشتن است. از دیدگاه جامعه‌شناسی باید بین مشارکت به عنوان یک حالت یا وضع «امر شرکت کردن» و مشارکت به عنوان یک عمل و تعهد «عمل

مشارکت» تمایز قایل شد. مشارکت در معنای اول از تعلق به گروهی خاص و داشتن سهمی در هستی آن خبر می‌دهد و در معنای دوم داشتن شرکتی فعالانه در گروهی را می‌رساند و به فعالیت اجتماعی انجام شده نظر دارد. مشارکت اشکال و درجات گوناگونی پیدا می‌کند، مانند همکاری، همیاری، همبستگی، انطباق، سازگاری، پذیرش، انقیاد و شیفتگی. سطوح گوناگونی از مشارکت را می‌توان تمییز داد.

الف: مشارکت در یک یا چند گروه که با توجه به شکل، ماهیت، شدت و فراوانی تماس‌های فرد با گروه قابل تعریف است.

ب: از دیدی وسیع‌تر و با نظر گرفتن کل جامعه و بخش‌های گوناگون سازمان آن، مشارکت به معنای تعلق همراه با فعالیت به مجموعه‌ای از وظایف و هم به معنای امکان سود بردن از آن است.

مشارکت اجتماعی در این صورت عبارتست از مشارکت کم و بیش آشکار در حیات اقتصادی و گذران اوقات فراغت: فرهنگ، تقبل مسئولیت‌های سیاسی و مدنی و غیره. در این صورت میزان مشارکت اغلب صورتی از قدرت را مشخص می‌دارد. گروه‌های فی نفسه دارای مشارکت، کم و بیش حائز اهمیتی در کل جامعه و در هر یک از بخش‌های فوق‌الذکر هستند. مشارکت مفهومی است که مخصوصاً در جامعه‌شناسی کارکردی مورد استفاده قرار می‌گیرد. مرتون تحلیل کارکردهای نهان و آشکار را مخصوصاً در سطح ساخت‌ها شامل مباحث زیر می‌داند

- وضع و شرایط مشارکت‌کنندگان در ساخت اجتماعی: مشارکت تفاضلی^(۱)

- معنای عاطفی و شناختی رفتار آنانکه به مشارکت می‌پردازند.

1- *Differential participation* به این معنا است که مشارکت همه انسانها و گروهها در حیات اجتماعی یکسان و با یک انگیزه صورت نمی‌گیرد.